Eurozona se ljulja. Za sada Grčka i Italija pokušavaju povratiti povjerenje uglednim premijerima i vladama nacionalnog spasa. Vlada nacionalnog spasa nije ništa drugo do li vlada profesionalnih stručnjaka koji će pokušati, vidit ćemo da li će u tome uspjeti, stabilizirati nacionalna gospodarstva i tako uvjeriti vjerovnike da će dužnici svoje obveze podmirivati na način kako su to dogovorili prilikom podizanja kredita i/ili emisije obveznica. Sjeverni dio eurozone, pa i cijeli svijet, je odahnuo svesrdno podržavajući promjene. Sve se to odigrava u našem susjedstvu, a kad je u pitanju Italija tada su mnoge stvari izravno povezane sa budućom sudbinom kako hrvatskog gospodarstva tako i stanja financijskog sustava.

Kriza eurozone i slabljenje eura u našoj vanjskotrgovačkoj razmjeni nije rezultiralo poboljšanjem, smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita. Ove će godine deficit na tekućem računu platne bilance biti veći u odnosu na prošlogodišnji. Posebno će se povećati deficit na računu dohotka na što sam sa zabrinutošću upozoravao zadnjih nekoliko godina. Naime, obveze po osnovu dohotka veće su od deficita na tekućem računu platne bilance. Eventualno smanjenje kreditnog rejtinga rezultirao bi značajnim povećanjem kamatnih stopa na nove kredite, povećanje obveza na računu dohotka, što bi moglo postati neodrživo. Upravo rast kamatnih stopa na inozemni dug u uvjetima kada je udio kratkoročnih kredita značajan čini zemlju dramatično ranjivom, pa devizne pričuve ma kako bile velike postaju nedostane ukoliko vjerovnici „okrenu ploču“. Takav slučaj imamo u Grčkoj odnosno Italiji.

U Hrvatskoj su ekonomisti podijeljeni u dva tabora. Jedna se grupa zalaže za nastavak postojeće politike tečaja, dok druga smatra da je postojeća tečajna politika neodrživa i da je potrebno varijabilizirati tečaj za desetak posto: umjesto 7,5 tečaj za euro bi trebao iznositi 8,25 kuna. Priča nije od jučer. Međutim, u zadnje vrijeme, kako su se približavali izbori rasprava o sustavu i politici tečaja kune dobija na značenju.

Zagovornici promjene tečaja kune smatraju da je današnji aprecirani tečaj kune neodrživ. To se tvrdi već osamnaest godina, od 4. listopada 1993. godine. Upravo se veličina inozemnog duga i prodaja obiteljskog srebra povezuju sa postojećom tečajnom politikom.

S druge, pak, strane zagovornici postojeće tečajne politike ukazuju na činjenicu da je fiksni tečaj jedini koji održava stabilnost hrvatskog financijskog sustava i da bi njegovo napuštanje imalo

učinak šoka i u kratkom vremenu dinamiziralo inflaciju, te povećalo ne samo nominalne već realne kamatne stope. Zagovornici fiksnog tečaja ukazuju na budžetski deficit kao temeljni razlog zašto nije moguće voditi labaviju tečajnu politiku. Ukazuju, nadalje, da nije moguće odijeliti tečajnu od monetarno-kreditne i porezne politike.

I jedni i drugi imaju pravo. Kao što čitalac može identificirati radi se o potpuno različitoj argumentaciji. Međutim, ukoliko „spojimo“ jednu i drugu argumentaciju tada je sasvim jasno da nije primjereno mjenjati tečajnu politiku kao što nije bilo primjereno voditi nepromjenjenu ekonomsku politiku od 4. listopada 1993. godine. Samo da podsjetim na moje više puta iznesene stavove: tečaj hrvatskog dinara, potom kune bilo je potrebno nakon 1994. godine usaglašavati sa promjenama marginalne produktivnosti rada njemačkog, potom, gospodarstva eurozone u odnosu na promjene marginalne produktivnosti radu u hrvatskom gospodarstvu. To se nije učinilo i po prirodi stvari došlo je do aprecijacije kune u odnosu na njemačku marku, odnosno euro. Ne treba zaboraviti da do dana današnjeg tečaj kune nije dosegao razinu iz listopada 1993. godine. Kako su se problemi u hrvatskog gospodarstvu sve više usložnjavali tako je mogućnost eventualne varijabilizacije tečaja kune bila sve manja i sve neizvijesnija. Danas bi devalvacija kune bila tragičan potez. Međutim, zagovornici promjene tečaja kune su u pravu kada kažu da je postojeći tečaj kune neodrživ. Međutim, početak rješenja naših gospodarskih problema je u smanjenju javne potrošnje kao što je to neki dan rekao gospodin Božo Prka.

Hrvatska ima naporosto skupu državu. Ona je skupa po svim kriterijima. Zagovornici devalvacije bi morali najprije tražiti dovođenje javne potrošnje na razinu materijalnih mogućnosti zemlje. Ne treba zaboraviti da su porezni prihodi tijekom velikih deficita robne razmjene s inozemstvom bili neuporedivo veći nego što će to sutra biti. Upravo je zadnjih nekoliko godina, kada je smanjen deficit robne razmjene s inozemstvom, smanjenje poreznih prihoda uvjetovalo ovako dramatičan rast proračunskog deficita. On će biti prisutan i dalje. Što više, u narednom će razdoblju biati potrebno smanjiti javnu potrošnju u daleko većoj mjeri nego što se to uobičajeno misli. Moju argumentaciju o ovom pitanju moguće je naći u mom radu: Porezna reforma i hrvatska kriza.

Eventualno imenovanje gospodina Rohatinskog guvernerom po treći put značajno bi povećao povjerenje inozemnih vjerovnika što je od presudnog značaja za održivost inozemnog duga odnosno kreditnog rejtinga. Ne treba gubiti iz vida da nismo u stanju autonomno odlučiti o pitanju tko će biti budući guverner i da bi mogli za svoju eventualnu nepromišljenost platiti veliku cijenu. Povećanje kamatne stope od svega 1% rezultira dodatnim obvezama od 470 milijuna eura. Ovom ne treba nikakav komentar. Da je tome tako pogledajte kretanje kamatnih stopa u Grčkoj, odnosno Italiji.

Iz istih razloga iz kojih je Rohatinski najavio svoj eventualni treći mandat ja sam predlagao i predlažem, već deset godina, veliku koaliciju odnosno vladu nacionalnog spasa. Ovog sam ljeta na javnoj dalekovidnici najavio Željka Rohatinskog kao mogućeg predsjednika Vlade nacionalnog spasa što je na neki način gotovo ista priča kao i povjerenje trećeg mandata na položaju guvernera HNB. Do sada su moje riječi bile tek par zanemarivih kapi u pustinji; stanje hrvatskog gospdarstva će u narednoj godini otvoriti raspravu o Vladi nacionalnog spasa. Što prije to bolje.